

УДК 616.31:378.147

ФАХОВА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГІЇ

Ю. В. Мітін, Ю. В. Дєєва, О. О. Островська, Л. Р. Криничко, О. В. Мотайло

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

THE PROFESSIONAL TRAINING OF STUDENTS AT THE DEPARTMENT OF OTORHINOLARYNGOLOGY

Yu. V. Mitin, Yu. V. Dieyeva, O. O. Ostrovska, L. R. Krynychko, O. V. Motaylo

National Medical University by O. O. Bohomolets

У статті наведено досвід кафедри оториноларингології в організації навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи, наші досягнення в плануванні та проведенні практичних занять і лекцій.

The article adduces the experience of the department of otorhinolaryngology in organization of training process under conditions of credit-modular system. There are represented our attainments in planning and conducting of practical classes and lectures.

Вступ. Розуміння суті фахової підготовки студентів-медиків досить складне і не може взагалі зводитися лише до отримання вищої медичної освіти. Фахова підготовка – це значно більше, ніж показник розумового розвитку чи приналежності до певної спеціальності, яка отримується у відповідній навчальній установі. Найімовірніше, це сукупність знань, умінь, навичок, професійних, світоглядних і громадянських якостей, що формуються в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технологій, культури і мистецтва та відповідно до потреб й можливостей тієї країни, для якої готуються ці лікарі [1, 3].

На сьогодні ні для кого не секрет, що на систему охорони здоров'я середньорядовий українець витрачає 3,2 % від власного доходу, а на тютюново-горілчані вироби – 3,3 %. І не дивно, що відбувається зміна світогляду студентів-медиків, соціально-психологічні мотивації вибору професії, а саме її престиж, потреба в повазі, визнанні заслуг поступово трансформуються в суто фізіологічні потреби матеріального здобутку [1, 3]. Проведене на нашій кафедрі анкетування студентів медичних факультетів четвертого курсу показало, що із загальної кількості нами опитаних лише 47 % вчиться, щоб у майбутньому стати лікарем, при цьому не уявляючи, яку спеціалізацію отримають у кінці навчання, а 53 % після закінчення вузу не бажають пов'язувати свою професійну діяльність з медициною. Головною причиною відмови почати професійну лікарську роботу 27 % студентів пояс-

нюють невідповідністю складності професії та її матеріальної оцінки. Проте 89 % студентів стоматологічного факультету бажають стати лікарями. На жаль, такі реалії теперішнього часу.

Тому існуючий стан вимагає відповідно нових ефективних методів підготовки фахівців сучасного рівня, що має корелюватися з економічним станом країни та орієнтуватися на європейські стандарти як освіти, так і матеріального забезпечення клінічних баз фахової підготовки.

Основна частина. Відповідно з 2004 року після підписання Болонської декларації студенти-медики займаються за кредитно-модульною системою з модернізованим навчальним процесом, що, відносно кафедри оториноларингології, передбачає проведення практичних занять у вигляді циклу протягом двох тижнів, лекцій та підсумкового контролю – заліку, допуском до якого є всі виконані завдання та відпрацьовані пропущені заняття і лекції.

Під час практичного заняття, згідно з Болонською програмою, викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень з оториноларингології та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентами сформульованих завдань, розширюються наукові та поглиблюються базові знання, що отримуються студентами на теоретичних кафедрах і в процесі самостійної роботи. Зі студентами обов'язково під час занять викладачі розглядають тематичних хворих, формують вміння тактовно, етич-

но спілкуватися з хворими людьми, пояснюють принципи огляду оториноларингологічних пацієнтів, встановлення правильного діагнозу та обґрунтування ефективнішого лікування. Враховуючи різноманітність проявів ЛОР-патології, у студентів з'являється можливість порівняння інформації, отриманої на різних кафедрах, особливо при диференціальному діагностуванні й лікуванні хворих зі змішаною патологією. Проте і на цьому, можна сказати найпростішому, етапі навчального процесу як викладачі, так і студенти стикаються з низкою проблем. По-перше, під час проведення практичних занять відчувається неповноцінність уніфікації навчального процесу на різних кафедрах, що створює певні труднощі у викладанні базового теоретичного матеріалу з оториноларингології. Розглядаючи зі студентами тему гострого середнього отиту при певних інфекційних захворюваннях або вторинні гострі тонзиліти, відчувається відсутність базових знань етіології, патогенезу, клініки інфекційних захворювань, якими вони мають оволодіти лише на п'ятому курсі, проходячи цикл інфекційних хвороб. Вивчаючи тему отогенних внутрішньочерепних ускладнень, студенти не володіють базовими знаннями з неврології, яку вони також будуть проходити після оториноларингології на п'ятому курсі. По-друге, демонструючи студентам оториноларингологічних хворих, все частіше чуєш невдоволення та відмову пацієнтів спілкуватися зі студентами, що, безпосередньо, пов'язане зі зміною соціального контингенту стаціонарних хворих. Для вирішення цього питання викладачеві весь час доводиться проводити роз'яснювальну роботу серед пацієнтів, пояснювати, що це майбутні лікарі, що вони мають напрацювати практичний досвід, а для цього вони мають спілкуватися весь час з хворими. А це відбирає час у викладача та можливість отримати досвід у студентів. Проте найактуальнішою залишається проблема оновлення матеріально-технічної бази кафедри, вирішення якої має нестабільний характер та більшою мірою вирішується за кошти професорсько-викладацького складу кафедри. Наша кафедра має аудіометричне, мікроскопічне, ендоскопічне обладнання, що дозволяє проводити дослідження та хірургічне лікування захворювань вуха, носа та приносових пазух. Зокрема, виконуються такі складні оперативні втручання, як антростома, мастоїдопластика, щадні сануючі операції, гайморотомія, видалення кістки, міцетомії верхньощелепної пазухи, фронтотомія, пластичні операції та інші. Проводиться дослідження порушень слуху при цукровому діабеті, розсіянню склерозі, вивчення носового дихання та виз-

начення провідної ролі носового клапана в розвитку певних захворювань порожнини носа [2]. Проте це обладнання переважно було придбане ще під час радянської влади і потребує оновлення та модернізації, враховуючи швидкі темпи розвитку науково-технічного прогресу та впровадження в медицину нових технологій.

Тематика і плани проведення практичних занять з оториноларингології із переліком рекомендованої літератури заздалегідь доводяться до відома студентів як у вигляді інформаційного стенда на кафедрі, так і через Інтернет та сайт кафедри. Остання форма інформування, на думку студентів (93 % студентів медичних і стоматологічного факультетів четвертого курсу, опитаних нами шляхом анкетування) є не тільки більш сучасною та зручною, але й дозволяє задовольнити пізнавальні потреби студентів щодо конкретних вузькоспеціалізованих питань з оториноларингології, що не увійшли до складу затвердженої програми. Розширений обсяг запропонованої на сайті літератури, наукових статей, що постійно поновлюються за рахунок ініціативності викладачів кафедри, сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів і покликані забезпечити формування медичного світогляду на рівні, необхідному для вибору прогресивних методів діагностики і лікування у майбутній власній практиці, сформувати науковий підхід у студента.

Обов'язково на кожне заняття викладач готує письмовий тестовий контроль для виявлення ступеня оволодіння студентами необхідними теоретичними положеннями. Оскільки кафедра оториноларингології клінічна, то до питань, які пропонуються в тестах, підійшли творчо. Тестові питання мають вигляд ситуаційних задач, де зображені конкретні ситуації, що трапляються в оториноларингологічній практиці, і, в майбутньому працюючи або лікарем сімейної практики амбулаторно, або хірургом у стаціонарному відділенні, кожен студент їх зможе застосувати. Сам тестовий контроль складається з 12 ситуаційних питань відповідно до теми заняття. Кожне питання оцінюється в 1 бал. Традиційна оцінка вираховується за сумою балів, відповідно 12-11 балів – це п'ятірка, 10-9 балів – четвірка, 8-7 – трійка, 6 і менше балів – двійка. Введення на кафедрі тестового контролю в повній мірі дозволяє скоротити відсоток різниці балів поточного та підсумкового модульного контролю, які є головними складовими загального бала з оториноларингології, оскільки вирішальним є не суб'єктивне оцінювання викладачем (викладачеві доводиться опитувати 10–12 студентів під час заняття, а не 4–5, як це передбачається тією ж Болонською програмою), а відповідь

студента на тест, та мінімізувати корупційну складову структури навчального процесу взагалі. За рахунок тестового контролю ще з легкістю вирішується питання зі студентами, які систематично не бажають відвідувати практичні заняття. Тепер під час відпрацювання студенти мають не лише підготувати відповідь на запитання, які піднімалися та обговорювались під час практичного, і які вони можуть вивчити на рівні зазубрювання, а мають підійти до цього творчо, включити клінічне мислення, оскільки для відпрацювання вони повинні відповісти на тестовий контроль, що складається з тематичних ситуаційних задач. Особливо ця система відпрацювання практичного заняття полегшує становище викладача, коли він одночасно має приймати відробки у 2–5 студентів з різних тем циклу.

Лекції, які читаються студентам на кафедрі, сприяють стимулюванню активізації пізнавальної їх діяльності, формують медичний світогляд, висвітлюють найбільш актуальні питання оториноларингології, віддзеркалюють власний практичний досвід лектора, його теоретичне бачення певних наукових положень, з якими студенту, що не володіє певними тонкощами оториноларингологічної дисципліни, самостійно розібратися не можливо. Більшою мірою лекція чимось схожа на виступ актора,

на наступні “спектаклі” якого хочеться ходити з задоволенням, а “гру” пам’ятаєш навіть після закінчення університету. Вона не має нічого спільного з переказом розділу підручника і породжує в умах студентів питання, відповіді на які вони знаходять вже з викладачем під час практичних занять. Хочеться окремо зазначити, що кожна лекція містить багато ілюстрованого матеріалу, демонструється на широкому екрані за допомогою сучасних демонстраційних приладів. Це також розширює уявлення студентів про оториноларингологію як спеціальність.

Висновок. Анонсуючи наші досягнення у фаховій підготовці студентів-медиків в умовах кредитно-модульної системи, кафедра оториноларингології намагається продемонструвати нашу ініціативність та творчий підхід до викладання складного вузькоспеціалізованого теоретичного матеріалу, наголошуючи на необхідності сформування у студентів клінічного мислення. Наші зусилля спрямовані на створення зацікавленості студента у спільній з викладачем роботі щодо оволодіння теоретичними та практичними основами оториноларингології. Наша мета, щоб оториноларингологія не стала дисципліною, яку потрібно скласти для отримання диплома, а знання залишилися після закінчення циклу.

Література

1. Каган В. И. Основы оптимизации процесса обучения в высшей школе / В. И. Каган, И. А. Сычеников. – М. : Высшая школа, 1987. – 144 с.
2. Мітін Ю. В. Оториноларингологія (лекції) / Ю. В. Мітін.

– К. : Фарм Арт, 2000. – 283 с.

3. Орлов Ю. М. Стимулирование побуждения к учению / Ю. М. Орлов, Н. Д. Творогов, В. И. Шкурки. – М. : ІММІ ім. І. М. Сеченова, 1988. – 105 с.